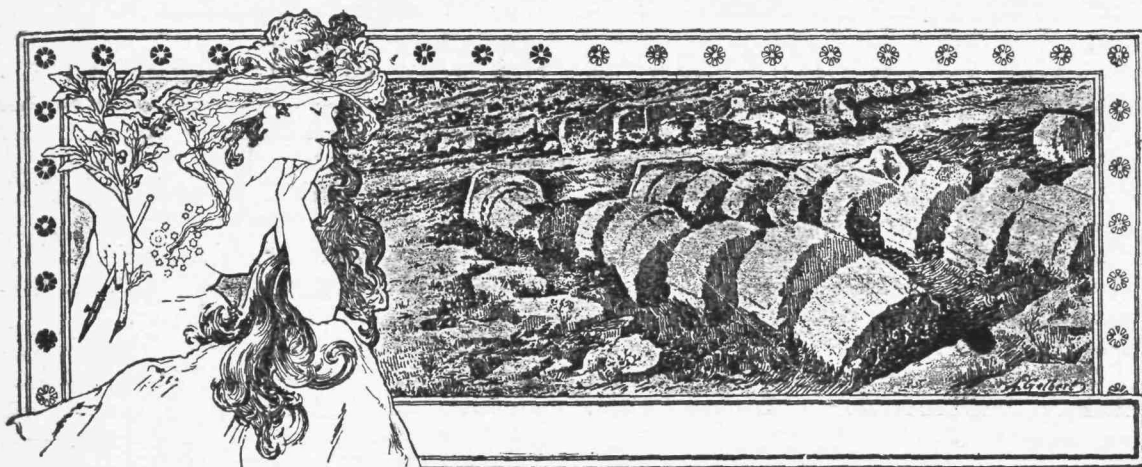

ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΣΑΛΕΝΤΗΣ

Αένθυμούνται οί τακτικοί ἀναγνώσται τῆς «Πινakoθήκης» ὅτι εἰς τὸ ἑβδομον τεύχος ἐδημοσιεύσαμεν σημείωμα περὶ τῆς γλυπτικῆς ἐν Ἑλλάδι, δίδοντες νύξεις τινὰς περὶ τῶν πρώ-

των γλυπτῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος καὶ τῆς πρώτης σχολῆς τῶν ὠραίων τεχνῶν. Ἐν τῷ σημείωματι τούτῳ ἐγράψαμεν τινὰ περὶ τοῦ Παύλου Προσαλέντη *) καὶ τοῦ Δημητρίου Τριβώλη Πιέρρη τῶν πρώτων, οἵτινες ἐν Ἑλλάδι κατέγιναν εἰς τὴν γλυπτικὴν καὶ κτύρῃσαν νὰ εἶναι μαθηταὶ τοῦ μεγάλου Κανόθα Δέν εἶνε ἄσκοπον νὰ δώσωμεν ἤδη ἐκτενεστέρως πληροφορίας περὶ τοῦ Προσαλέντη, τοῦ ἐξόχου τούτου Ἑλλήνος καλλιτέχνου, ὅστις εἶνε ὁ πρῶτος διαδῶσας καλλιτεχνικὰς γνώσεις εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τῇ 28 Ἰουνίου 1784, ἐκ πατρὸς Πέτρου καὶ μητρὸς Θηρεσίας Καρτάνου ἢ, ὡς κοινῶς λέγεται, Κουστάνου. Ἀμφότεροι οἱ γονεῖς του ἀνήκουν εἰς τοὺς Κερκυραίους εὐπατρίδας, συνεπῶς ἦσαν ἐγγεγραμμένοι εἰς τὴν Χρυσὴν Βίβλον τῆς Κερκύρας. Μάλιστα ἡ οἰκογένεια Προσαλέντη ἔλκει τὸ γένος ἐκ Βυζαντικοῦ οἴκου, μεταναστεύσαντος εἰς Κέρκυραν μετὰ τὴν Ἀλωσιν.

Τὰ χρονικά τῆς Κερκύρας ἀναφέρουν ὀνόματα τῆς τε οἰκογενείας Προσαλέντη καὶ Καρτάνου, ὧν ἡ δράσις εἶνε ἱκανή.

Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθεν εἰς τὴν γεμέθλιον πατρίδα παρὰ τοῖς Δυτικοῖς Ἰερεῦσιν. Ἀλλὰ νεαρώτατος εἶχε δεῖξει νοὺν προσκλινῇ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, διό, παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θείων αὐτοῦ, μεταίβαινε πρὸς ἐκμάθησιν τῆς σχεδιογραφίας εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ διαμένοντα δόκιμον

ξυλογλύπτην Λουδοβίκον Μπόπην ἐκ Ρώμης. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ πρόοδος αὐτοῦ εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, ὥστε ἠνάγκασαν τοὺς θεῖους νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὸν εἰς τὴν Ρώμην διὰ νὰ φοιτήσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Ἀγίου Λουκά. Εὐτύχημα δι' αὐτὸν μέγιστον ἦτο ὅτι εἰς τὴν Ἰταλικὴν ταύτην μητρόπολιν εὗρε τὸν μέγαν Κανόθαν, ὅστις ἡγάπα ὡς φιλόστοργος πατὴρ καὶ εὐεργετικὸς φίλος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Εὐτυχὴς ἐπίσης ὑπῆρξεν ὁ Προσαλέντης, διότι εἰς τὴν πρωτεύουσιν ταύτην καὶ τὸν πολύτιμον εἶχε φίλον καὶ συμπολίτην Δημήτριον Τριβώλη Πιέρρη, ὅστις εἰς τὴν Κέρκυραν εἶχε τὸν ἴδιον διδάσκαλον, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς μετέβη πρὸς τελειοποίησιν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἐμάθητευσεν παρὰ τῷ Κανόθᾳ. Ἀμφοτέρους ἡγάπησεν ὁ Ἰταλὸς μέγας καλλιτέχνης διότι διέκρινε τὴν ἀγχείοιαν καὶ ἐτι μᾶλλον τὴν κλίσιν των πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν. Ἐκτὸς τῆς τέχνης, ἀμφοτέροι κατεγίνοντο καὶ εἰς τὴν γραμματολογίαν καὶ ἀρχαιολογίαν, ἦσαν δὲ συνδεδεμένοι μὲ τὸν ἅγιον δεσμὸν τῆς φιλίας, μόνος ὁ ὕπνος τοὺς ἐχώριζε. Συνειργάζοντο, ἀλληλοβοηθοῦντο.

Τῷ 1806 ἀμφότεροι ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλ' ὁ Πιέρρης ἐπανήρχετο ἐξ ἀνάγκης εἰς τὴν γενέτειραν, ἕνεκα ἀσθενείας σοβαρᾶς.

✽

Ἀπὸ τοῦ 1800 οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς ἀνεγνώριζαν τὴν Ἑπτάνησον ὡς κράτος ἐλεύθερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἑπτάνησος Πολιτεία. Ἡ ἐπτανήσιακή κυβερνήσις εἶχε σκεφθῇ νὰ ἀνεγείρῃ μνημεῖον εἰς Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν καὶ ἔδωκε τὴν ἐντολὴν εἰς τοὺς δύο τούτους νέους Κερκυραίους, τοὺς μαθητὰς τοῦ Κανόθα. Τὸ μνημεῖον θὰ ἔφερε τὴν προτομὴν τοῦ μεγάλου σοφοῦ ἱεράρχου μὲ τὴν ἐπιγραφὴν Πολιτεία Ἰονικὴ Εὐγενίῳ.

Εἰς τὸ ἀνάγλυφον τοῦ στυλοβάτου εἰκόνισαν τὸν ἱεράρχην διὰ τῆς δεξιᾶς κρατοῦντα τὴν ποιμαντορικὴν ράβδον, καὶ παρ' αὐτῷ λύραν καὶ δαδα φωτίζουσαν τὴν τῆς φιλοσοφίας βίβλον. Τὰ ὀνό-

*) Εἰκόνα τοῦ Παύλου Προσαλέντη ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ δέκατον τεύχος.

ματα αὐτῶν ἐφαίνοντο οὕτω: *Δημήτριος καὶ Παῦλος τῇ πολιτείᾳ χάριν*. Ἀτυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο ἔμεινε μόνον ὡς πρόπλασμα ἐκ γύψου. Τὸ μὲν ἡ ἀσθένεια τοῦ Πιέρρη, ἥτις ἦτο δεινотάτη, τὸ δὲ ἡ μεταβολὴ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἰονίων νήσων αἵτινες ὑπετάχθησαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος, συνετέλεσαν ὥστε τὸ καλλιτέχνημα νὰ μὴ γλυφῇ ἐπὶ μαρμάρου. Τὸ πρόπλασμα ἐσώζετο εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ· ἄγνωστον τί ἐγένετο τώρα.

Οἱ δύο οὗτοι πολῦτιμοι φίλοι συνεργάσθησαν εἰς ἀνάγλυφον παραστάειον τὸν *Ἔρωτα καὶ Ψυχὴν* παίζοντας ἀστραγάλους καὶ εἰς ἄλλο ἀνάγλυφον παριστάνον τὸν πατέρα τοῦ Πιέρρη μετὰ τῶν δύο υἱῶν, εἰς τὴν προτομὴν τοῦ *Μιχαὴλ Ζωσιμᾶ* καὶ ἑτέραν προτομὴν τοῦ *Ἀγαμέμνονος*, τὴν ὁποίαν ὁμως ἐτελειοποίησε μόνος τοῦ ὁ Προσαλέντης, διότι ὁ Πιέρρης κατὰ μῆνα Αὐγούστου ἀπέθανεν ἐκ φθίσεως εἰς τὴν Βενετίαν, ἄγων ἡλικίαν μόλις ἐκασίτεσσάρων ἐτῶν!

✱

Ὁ Προσαλέντης συγκαταλέγεται μετὰ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἥτις ἰδρύθη τῷ 1807 ἐν Κερκύρᾳ ἐπὶ τῆς κυριαρχίας τῶν Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου.

Τῷ 1808 ὁ Προσαλέντης μεταβαίνει ἐκ νέου εἰς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τελειοποίησιν τῶν γνώσεων αὐτοῦ. Τὸ ταξιδεῖόν του ἐπεξέτεινε καὶ εἰς ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς πόλεις. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησεν εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ νέας σχέσεις συνῆδεσε μὲ καλλιτέχνας, ἐπιστήμονας καὶ λογίους.

Μετὰ τριετὴ περιοδείαν ἐπανεκάμψεν εἰς τὴν γενέτειραν καὶ ἀφιέρωθη εἰς τὴν πεφιλημένην αὐτῷ τέχνην καὶ μὲ τὸν ἅγιον σκοπὸν νὰ διαδώσῃ τὴν καλλιτεχνίαν καὶ εἰς τοὺς ἐργάτας τεχνικὰς γνώσεις πρὸς πρόδον τῆς βιομηχανίας. Μὲ τὸ ἐθνωφελὲς τοῦτο ἰδεώδες ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς οἰκίας του εἰς πάντα φιλότεχνον, εἰς πάντα ἐργάτην ἐπιθυμοῦντα νὰ ἐργασθῇ καὶ θεωρητικῶς ἐκμάθῃ τὰ μυστήρια τῆς τέχνης. Ἐδίδασκε δωρεάν. Ἡ οἰκία του ἦτο ἀληθὲς ἐνδιαίτημα τῶν Ὠραίων Τεχνῶν. Ἐκεῖ ἡ θεωρία μετὰ τῆς πρακτικῆς συνεδυάζετο. Ἐκεῖ καὶ μουσεῖον.

Οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς, οἵτινες καὶ τότε ἐμάστιζον τὴν ἀνθρωπότητα, ἔθεσαν τὴν Ἐπτάνησον ὑπὸ τὴν κραταιὰν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ Ἀρμοστής σὺρ Θωμᾶς Μαῖτλανδ ἰδὼν τὴν πρόδον τῆς ἰδιωτικῆς ταύτης καλλιτεχνικῆς σχολῆς συνεχάρη τὸν ἰδρυτὴν καὶ διδάσκαλον. Συγχρόνως μετέβαλεν αὐτὴν εἰς *Δημοσίαν Ἀκαδημίαν τῶν Ὠραίων Τεχνῶν*, ἐκλέξας ὡς οἶκον τὴν ἀρχαίαν μονὴν τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου ἀνάθεσις, φυσικά, τῆς τε πρωταγίας καὶ διδασκαλίας τῷ Προσαλέντῃ. Ἡ ἀκμὴ ἐξηκολούθει. Εἰς Ἐρμῆν τὸν Λόγιον τῆς πρώτης Μαΐου 1819 ἀναγινώσκωμεν τὰ ἐξῆς: «*Καλὰ τέχνη. Τὸ ἔχνογραφίας σχολεῖον τοῦ διδασκάλου Προσαλέντη*

»ἔχει περίπου ὀγδοήκοντα μαθητάς, ὅλους Ἑλληνας πνέοντας ζῆλον. Κατασκευάζονται ἀπὸ γύψου, χαλκὸν καὶ μάρμαρον προτομαί, ἀνδριάντες καὶ παντοῦα ἄλλα ἔχνογραφήματα» Πρῶται ἀπόπειραι αὗται τοῦ ἀνογεννημένου Ἰονίου πνεύματος».

Παρατηρητέον ὅτι αὕτη εἶνε ἡ πρώτη καλλιτεχνικὴ σχολή, ἥτις ἰδρύθη ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Ἑλληνας μὲ μαθητάς πάντας Ἑλληνας.

Οὕτως ἡ καλλιτεχνία διεδόθη ἕνεκα τῆς ἀφιλοκερδίας τοῦ Προσαλέντη, ὡς διεδόθη ἀκολούθως καὶ ἡ μουσική, ἕνεκα τῆς ἀφιλοκερδίας τοῦ Μαντζάρου. Εὐτυχισμένα εἶναι τὰ κράτη, ὅταν ἔχουσι πολίτας μὲ τοιαῦτα ἰδανικά κοινωφελῆ πρὸς διάδοσιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠφελίμου, ὡς ἐπίσης εὐτυχεῖς εἶναι καὶ αἱ πόλεις μὲ τοιαῦτα ἰδεώδη, ὅταν εὐρίσκουσι κυβέρνησιν ἥτις ὑποστηρίζει αὐτούς, εἰς τὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐργασίαν. Ἰδοὺ τὸ αἴτιον δι' ὃ οἱ Κερκυραῖοι ἔχουσιν ἀνεπτυγμένον τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα περισσότερον τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ ἀνέδειξε ἡ πόλις τὴν καὶ ἀναδεικνύει τόσους καλλιτέχνας.

Ὁ Προσαλέντης ἐπλούτισε τὴν Ἀκαδημίαν ταύτην τῶν Ὠραίων Τεχνῶν μὲ μουσεῖον περιέχον ἰδίως ἀντικείμενα κεκρυφαῖκα, ἀρχαῖα, γύψινα ἀποτυπώματα, νομίσματα, συλλογὰς φυσιολογίας καὶ ὀρυκτολογίας πρὸς μόρφωσιν τῶν φοιτῶντων φιλοτέχνων. Ἐκεῖ νομίσματα καὶ μετάλλια τῆς Αἰγύπτου, Ἑλλάδος, Ρώμης. Ἐκεῖ ἐκμαγεῖα γύψινα ἀγαλμάτων, προτομῶν, πρὸς ἀντιγραφὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΣΠ. ΔΕ - ΒΙΑΖΗΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ

Ἡ ζωὴ εἶναι τεμάχιον ὑφάσματος τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ σπείσῃ κανεὶς νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴ καλὴ ὄψιν, διότι ἄλλῶς θ' ἀναγκασθῇ ἀργότερον νὰ τὸ βλέπῃ μόνον ἀπὸ τὴν ἀνάποδιν.

✱

Οἱ τρελλοὶ ἄνδρες καὶ αἱ φρόνιμοι γυναῖκες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπανδρεύονται.

✱

Τίποτε δὲν δύναται νὰ φονεύσῃ τὴν φιλαυτίαν, καὶ ὅμως ὅλα τὴν πληγώνουν.

✱

Μόνον ὅστις ἀξίζει ἐνὸς εὐεργετήματος, δύναται νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ.

✱

Ἡ μεγάλη ψυχὴ μόνον ἀπὸ οἶκτον εἶναι τρωτή.

✱

Τὸ πνεῦμα εἶναι ὅπως τὸ παιδί: ὅταν εἶναι φυσικὸν κανεὶς δὲν θέλει νὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ.

✱

Ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι ποὺ πάντοτε θέλουν χωρὶς νὰ θέλουν ποτέ.

✱

Ὑπάρχουν ἀποσιωπήσεις αἰτινὲς ὁμοιάζουν μὲ συκοφαντίας.